

MEESTERWERKEN

WEEKBLAD VOOR JONG EN OUD

PRIJS PER NUMMER : 3,50 FRANK

Uitgave van

«DE VLAAMSE BOEKHANDEL», Provinciestraat, 42, ANTWERPEN

(Handelsregister van Antwerpen nr 33.297)

In het licht van de lantaarn

Hoe verzorgden onze voorouders hun persoontje?

Het moge zonderling toeschijnen, maar het dagtekent eerst uit de XVIIIe eeuw dat onze voorouders leerden met het scheermes om te gaan. Die kunst werd hun door een Fransman, een zekeren Gerret, onderwezen.

Het uitgeven van een studie, die hij aan dit geval wijdde, had tot gevolg, dat men zich begon het aangezicht te wassen.

De tijd was inderdaad nog niet ver af, dat een vooraanstaand edelman van het hof van Lodewijk XV er door een voorschrift van zijn geneesheer moest toe gedreven zijn, om ertoe te komen zijn aangezicht in een kom met water te reinigen.

Zulks betekent echter niet, dat vóór Gerret zijn studie publiceerde, niemand zich scheren liet. In zekere kloosters, waarvan de oorsprong tot in de vroege middeleeuwen opklom, moesten de geestelijken zich eens per maand laten scheren. Het zorgen voor de scheermessen viel in de bevoegdheid van den knecht, die de slaapvertrekken reinigde en de lampen aanstak. Er bestond slechts één leder om de scheermessen aan te zetten per klooster.

Vóór de XVIIIe eeuw lag het niet in de gebruiken zich het aangezicht te wassen. Tijdens de Renaissance was zulks een zo zeldzaam iets, dat een auteur uit die periode het feit aanhaalt, dat daags vóór het St. Jansfeest, de dames van Lyon een fles met water van de Saone vulden om zich te wassen.

Onder de regering van den Zonnekoning stelden de lieden, die de meeste zorg aan hun persoon besteedden, er zich mede tevreden, des morgens, eventjes met een katoenen propje, gedoopt in een mengsel van wat alcohol, wat water en wat parfum, over het gelaat te wrijven.

In 1782 zette de la Salle in zijn studie, «Règles de la bienséance et de la civilité chrétienne», voorop, dat het gebruik van water om zich te wassen moest afgeraden worden, daar het vel er door meer aan de koude van de winterdagen blootgesteld was, terwijl

het bij zomertijd bruinetint geraakte.

In hetzelfde boek treft men de volgende raadgevingen aan: «Vooraleer zijn woning te verlaten zal men zijn haren netjes leggen. Men kan er wat zalf op strijken, of wat poeder op strooien, echter niet al te veel, daar zulks ongedierte bijbrengt, met het gevolg dat er jongelui zijn die het voorbeeld van zekere dames volgen, welke met den vinger op het hoofd drukken daar waar dit ongedierte zich laat voelen.»

Onze voorouders hebben veel van ongedierte te lijden gehad. Het aantal kleine parasieten, die in hun haren woerden, is bijzonder groot geweest. Die parasieten konden zich des te rustiger voortplanten, daar men de haren maar verwilderd liet. Er moest een middel gevonden worden om een einde te stellen aan de onaangename, onophoudende krauwelingen. Zo kwam men op het denkbeeld van een kam met voldoende lange en sterke tanden, van elkander zo verwijderd dat het mogelijk was er de haren mede te ontwarren. Ten einde de vuilnis en het ongedierte te verwijderen maakte men kammen met de tanden dichter bij elkander geplaatst.

De eerste kammen waren visgraten, die nog aan den rugwerfel gehecht waren. Men kwam er weldra toe dit nogal licht breekbaar tuig na te bootsen en te vormaken. Men vervaardigde kammen uit hout, been, ivoor, hoorn en schubben, ja zelfs uit metaal.

Over heel den aardbodem hebben de voorhistorische stammen reeds kammen gebruikt. Niettegenstaande dit feit, was de kam geen voorwerp van algemeen gebruik. Gedurende vele jaren gebruikte men de kammen uitsluitend voor lithurgische doeleinden.

In 1393 beweerde de rijke burger, die den «*Messenger de Paris*» samenstelde, dat er zes middelen waren om zijn ongedierte kwijt te geraken. Hij beveelt die middeltjes des te sterker aan zijn gade aan, voor wie hij in de allereerste plaats al die raadgevingen noteerde, daar «het de plicht van elke huisvrouw is haar man van die lastige beestjes te bevrijden».

Die plaag moet wel degelijk een algemeen verschijnsel zijn geweest, aangezien al de boeken, die praktische raadgevingen verstrekten en in dien tijd van de personen kwamen, doelen op de voortdurende klachten van groot en klein. In verband met die luizenplaag bestaat een typisch dokument, een brief van Maria van Lotharingen aan haar dochter Maria Stuart, de kleine koningin van Schotland.

Zij schreef daarin onder meer: «Te allen tijde zijt ge nalatig geweest om uw haren te reinigen. Wees ervan verzekerd, zo ge ze niet iedere maand wast en ze af en toe laat knippen, zult gij er ongemakken door ondervinden. Uw haren zijn altijd vettig met het gevolg dat het zweet op uw hoofd behouden wordt, wat schadelijk is voor uwe gezondheid. Ik houd er die mening op na en heb er mij goed bij bevonden. Zo ik mijn hoofd niet waste, toch liet ik mijn haren alle zes weken inkorten. Ik bevind mij daarbij opperbest».

Wanneer men aldus de zeden en gewoonten van onze verre voorouders nagaat en zodoende op de hoogte geraakt van de levensvoorwaarden ten tijde van de Renaissance, een periode die als uiterst geraffineerd voorgesteld wordt, die romanschrijvers en dramaturgen verheerlijkten, dan worden ons verscheiden illusies ontnomen.

Bij slot van rekening is het toch verkieslijker zich aan de zuivere waarheid te houden gesteund op onaanvechtbare dokumenten.

Rinkrank en de gevangen prinses.

Een koning bezat een enige dochter. Toen zij tot de jaren gekomen was, liet de vorst een glazen berg bouwen en afkondigen, dat degene, die dezen kon beklimmen zonder uit te glijden, zijn dochter tot vrouw zou krijgen.

Dat geschiedde natuurlijk in den ouden, geheimzinnigen tijd, toen het onmogelijke nog mogelijk was.

Op de bekendmaking van den koning bood zich een ridder aan, om de poging te wagen. De prinses wilde hem vergezellen en zonder stoornis bereikten zij den top. Daar gleed ongelukkig de prinses uit en verdween in een spleet van den berg, die zich onmiddellijk achter haar dichtsloot.

De jonge ridder ging nu naar den koning toe en vertelde hem het gebeurde. De vorst liet dadelijk den berg afbreken, maar het meisje was niet meer te vinden.

Zij was in het hart zelf van de aarde terechtgekomen en werd er verwelkomd door een ouden man met een langen, grijzen baard die haar voorstelde om zijn huishouding te besturen. Wilde zij niet, dan moest zij sterven. Uit schrik nam zij het voorstel aan.

's Morgens stond de grijsaard zeer vroeg op, plaatste een ladder tegen den wand en klom naar boven. Intussen verrichtte de prinses het werk van een meid.

De oude kwam nooit thuis, of zijn zakken waren met goud en zilver gevuld.

Jaren verliepen. Zij begon dit leven beu te worden en, toen zij zekeren dag het dagelijks werk had verricht, sloot zij de deuren en vensters en liet slechts één luchtgat open.

Toen de oude thuis kwam, riep hij haar toe de deur te openen.

— Neen, dat doe ik niet! klonk het krachtige antwoord.

De oude jammerde:

— Nu staat de arme Rinkrank hier met zijn twintig voet langen baard en met zijn goud. Vrouw Mansrot, zijn de borden gewassen?

— Ja!

— Het bed opgemaakt?

— Ja!

— Doe dan open!

Dit deed ze niet. De oude liep brommend over en weer, tot hij het open luchtgat in 't oog kreeg.

— Ik moet toch eens zien wat ze uitvoert, dacht de oude, en waarom zij deuren en vensters gesloten heeft.

Hij bukte zich, maar zijn hoofd kon, om reden van zijn langen baard, niet door het gat; daarom besloot hij eerst den baard door de opening te laten glijden. Maar de koningsdochter stond op loer en, zodra een goed einde van den baard naar beneden was, schoof zij het luchtgat toe. Het mannetje was alsdan gevangen. Het oudje gilte het uit van de pijn en smeekte om bevrijd te worden.

— Niet vóór ge mij zegt, waar de ladder verborgen is, langs waar gij naar boven klimt.

Willens of onwillens, het baasje was verplicht de plaats aan te duiden. De prinses haalde de ladder te voorschijn, bond een lange koord aan de schuif van het luchtgat en hield het ander eind in haar hand. Toen zij boven was, lichtte zij de schuif op en spoedde zich naar het paleis van haar vader. Men kan de blijdschap van den vorst be-seffen, toen hij zijn dochter zag, en deze van haar ridder niet minder.

Het prinsesje wees nu de plaats aan, waar Rinkrank haar onrechtvaardig had gevangen gehouden. De ladder bevond zich aan de oppervlakte en 't was nu maar een klein werk om in den ondergrond af te dalen, den man gevangen te nemen, zijn schatten mee te voeren, die aan het jonge paar gegeven werden, en den onbarmhartige op zijn beurt tot zware kerkerstraf te veroordelen.

De prinses vond in haar echt het grote geluk, dat haar als vergelding geschonken werd voor de vele jaren, die zij als dienstmeid had moeten doorbrengen.

IN HET LICHT

JAN DE SCHUUTER

VAN DE
LANTAARN

IN DE
KROON

UITGEVER

L. OPDEBEEK

ANTWERPEN

SWA.

JAN DE SCHUYTER

In het
Licht van de Lantaarn

Folkloristische wetenswaardigheden

Gevolgd door een keuze

SPROOKJES
van de GEBROEDERS GRIMM

Pentekeningen van Edmond VAN OFFEL

Kleuromslag van Jan WATERSCHOOT

L. OP DE BEEK — UITGEVER — ANTWERPEN
1949